

abbatissæ. Exstant anni hujus, et annorum 938, 930 et 953 diplomata, ex quibus constat Arthaldum fuisse tunc summum regni cancellarium. Anno 952, reddidit Remigianis monachis abbatiam quamdam nomine Coslam in Vosago positam. Eodem anno clericis sæcularibus apud sanctum Basolum monachos substituit; iisdemque Rhemigianis dedisse fertur abbatiam sancti Timothei, quæ ad hoc usque tempus Rhemensium archiepiscoporum fuerat; sed hæc concessio Adalberoni potius referri debet; qua de re lege Bollandianos Aug., tom. IV. pag. 576. Anno 953 synodum coegit quinque episcoporum apud sanctum Theodericum in Agro Rhemensi. Anno 954, prid. Id. Novembr., Lotharium regem Francorum consecravit in basilica sancti Remigii. Anno 958, Castrum Codiciacum creptum Ecclesiæ suæ a Theobaldo Carnotensi comite expugnavit. Demum anno 961, prid.

A Kal. Octobr., morbo correptus mortalitatem explevit, sepultusque est ad pedes sancti Remigii.

Tunc adnitentibus Hugone comite aliisque Herberti liberis et episcopis quibusdam, ut Hugoni vacua jam sedes Rhemensis redderetur, Gerberga regina, et Bruno ejus frater, impedimenta objecerunt, quamvis Lotharius rex restitutioni Hugonis faveret; et in synodo ad Matronam in diocesi Meldensi, coram præsulibus qui eo convenerant res discussa est, anno 962; sed nihil sibi de Hugonis causa inconsulto summo pontifice statuendum censuere, præsertim Rorico Laudunensis et Gibuinus Catalaunensis, cum a pluribus episcopis excommunicatus communioni ecclesiasticæ redintegrari non posset. Post allatum autem Roma responsum, rejecto Hugone, alius antistes ordinatur. De scriptis Arthaldi lege *Historiam Litterariam Franciæ*, tom. VI, pag. 297.

ARTHALDI

RHEMENSIS ARCHIEPISCOPI

EPISTOLA

AD SYNODUM APUD INGELHEIM CONGREGATAM.

(*Actes de la province ecclésiastique de Reims, I, 614.*)

Sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis vicario domno MARINO, universæque sanctæ synodo apud Engelheim congregata, ARTHALDUS, divina propitiante clementia, Rhemorum archiepiscopus.

Domnus Agapitus papa litteras nobis et cæteris coepiscopis nostræ dioceseos direxit, in quibus præcepit ut ab hoc sanctitatis vestræ consilium convenire studeremus, ita instructi de omnibus, ut rei veritas de miseriis nostræ sedis, quas patimur, coram sanctitate vestra manifesta fieri posset. Quocirca propalare prudentiæ vestræ commodum duximus, qualiter res exordium cœperit litis hujus, quæ adhuc inter me et Hugonem miserrime ventilatur. Defuncto siquidem Heriveo archiepiscopo, Seulfum, qui archidiaconatus urbis nostræ tunc officio fungebatur, ad præsulatum ejusdem sedis eligimus. Qui pontifex ordinatus, assumens ælum contra próximos prædecessoris sui, cum eos per semet a loco depellere non valeret, concilio inito cum quibusdam laicis, scilicet consiliariis suis, amicitiam quæsivit Heriberti comitis, quam dato jurejurando per eosdem consiliarios obtinuit, eo tenore ut post obitum ipsius ad electionem pontificis milites ecclesiæ nullatenus aspirarent sine consilio ipsius Heriberti: idem vero comes fratrem Herivei præsulis, et nepotes ipsius, a participatione rerum Rhemensis episcopii separaret, quibus patris, insimulati sunt iidem propinqui Herivei præsulis a consiliaris Seulfi episcopi infidelitate ipsius senioris sui, acceritoque Heriberto comite cum

B pluribus suis, jubentur ad rationem reddendam coram ipsis venire. Et quia contra eos, a quibus accusati fuerant, singulari congregari certamine noluerunt, sublatis ab eis rebus quas ex episcopo possidebant, comprehensi sunt, atque deducti per Heribertum comitem ad Robertum regem, a quo etiam sub custodia sunt detenti usque ad mortem ipsius Roberti. Tertio demum sui episcopatus anno Seulfus episcopus, ut plures asserrunt, ab Heriberti familiaribus veneno potatus defungitur. Mox itaque comes Heribertus urbem Rhensem adiit, et ecclesiæ milites, clericorum quoque quosdam, de rectoris electione ad suum consilium, ceu juratum fuerat, intendere fecit. Cum quibus ad Rodulfum regem pergens in Burgundiam, obtinuit ab eo ut sibi committeretur idem episcopium, eo tenore, ut tam clericis quam laicis debitum honorem concederet et conservaret, nec injustitiam alicui faceret; sed ipsum episcopium æquo jure gubernaret, donec talem clericum eidem regi præsentaret, qui ad episcopale ministerium exsequendum rite ordinari, valeret. Qui comes ad eandem urbem regressus, res episcopii, prout sibi placuit, fautoribus suis divisit, cæteris abstulit, et absque ullo judicio vel lege, quos voluit rebus exspoliavit, vel ab urbe propulit. Odalricum denique Aquensem episcopum in eadem urbe suscipiens, episcopale inibi ministerium celebrare præcepit. Sicque annos sex, et eo amplius, idem episcopium suo dominio vindicavit, pro libitu proprio illud

tractans, et in sede præsulis residens tam ipse A quam conjux sua : donec septimo tandem anno, ortis inter ipsum et regem Rodulfum atque Hugonem comitem quibusdam simultatibus, Rodulfus rex cum Hugone et Bosone fratre suo, cæterisque pluribus tam episcopis quam comitibus, Rhemorum obsidet urbem, succensentibus sibi episcopis, et conquerentibus adversus eum, quod tam diuturno tempore contra divinæ legis auctoritates hanc urbem permiserit vacare pastore. Quorum querimoniis permotus rex admonet clerum et populum de pastoris electione, dans eis id agendi facultatem ad Dei honorem et sui fidelitatem. Sicque concordantibus cunctis tam clericis quam laicis qui extra obsidionem erant, pluribus etiam eorum, qui clausi tenebantur, in id ipsum faventibus eligitur humilitatis nostræ persona in hoc magis onere quam honore subeundo. Aperientibus tandem tam militibus quam civibus portas urbis regi Rodulfo, et episcopalem benedictionem mihi tradentibus episcopis, qui erant duces et octo, et suscipientibus nostram humilitatem tam clero universo quam reliquis civibus, intronizatus ab episcopis nostræ dioceseos, impositum mihi, prout Deus concessit, ministerium per annos ferme novem tractavi, ordinans per diocesim episcopos octo, et in episcopio multos, prout competens videbatur, clericos : quousque nono postmodum, anno postquam Ludovicum regem, favente Hugone, cunctisque regni principibus. Gerbergam quoque reginam benedixeram, et sacro perfuderam chrismate, instigatus Hugo comes iracundia, quod ei consentire vel conjungi noluerim ad ipsius regis infidelitatem, adhibitis secum Heriberto comite, et Wilhelmo Nortmannorum principe, Rhemensem obsidet urbem. Nec longum, sexta scilicet obsidionis die, deseror ab omni pene cœtu laicalis militiæ : sicque derelictus, ad Hugonem et Heribertum compellor exire. A quibus coarctatus et conterritus cogor memet episcopali procuratore abdicare, et ita me propellentes in cœnochio sancti Basoli habitare constituunt : Hugonem vero filium Heriberti, qui Autisiodori diaconus ordinatus fuerat, in urbem introducunt et civitate potiuntur. Ludovicus autem rex a Burgundia rediens, me apud sanctum Basolum reperit, et assumens secum simul cum propinquis meis, quorum res Heribertus comes abstulerat, Laudunum deducit, quod castrum tunc obsidebant Heribertus et Hugo : solutaque obsidione oppidum ingreditur, nobisque metatus degendi disponitur. Interim clerici nostri loci, sed et laici quidam pessime ab Heriberto tractantur, et quidam clericorum in custodiis retruduntur, res eorum auferuntur atque diripiuntur, rapinæ per totam urbem late perpetrantur, Interea convocantur episcopi nostræ dioceseos ab Hugone et Heriberto satagentibus et quærentibus ab eis de ordinatione Hugonis filii Heriberti. Qui Suessionis congregati, mittunt ad me Laudunum Hildegarium episcopum, cum aliis quibusdam legatis, mandantes ut ad eos venirem, ad consentiendum scilicet

hujus ordinationis perversitati. Quibus remandavi quod non esset mihi competens ad eos illo proficisci, ubi adversarii et inimici mei cum ipsis erant aggregati. Quod si loqui mecum vellent, ad talem locum devenirent, ubi sine periculo ad eos accedere possem. Quibus advenientibus in locum ab eisdem delectum, profectus sum ad eos, veniensque prosternor coram ipsis, obsecrans ut propter amorem et honorem Dei tam mihi quam sibi competens consilium dare studerent. Qui me de ordinatione prædicti Hugonis interpellare cœperant, et hoc omnimodis suadere, ut eis in hac ordinatione consensum præberem ; promittentes res nonnullas episcopii mihi se impetraturos. At ego, postquam responsum diu distuleram, videns eos cunctos in proposito quod cœperant perseverantes, surgens interdixi palam cunctis audientibus, excommunicans auctoritate Dei Patris omnipotentis, et Filii, et Spiritus sancti, ut nullus eorum ad eandem ordinationem accederet, nec alicui in episcopali honore me vivente manus imponeret ; sed nec ullus eandem benedictionem suscipere præsumeret. Quod si forte fieret, ad sedem apostolicam eos provocabam. Illis inde furentibus, ut possem exire de medio eorum, et Laudunum reverti, temperavi responsum, dicens ut mitterent mecum qui eis renuntiaret quid consilii reperire valerem super hac re in domina mea regina et fidelibus ejus, quia rex non aderat. Ad hoc illi mittunt Deroldum episcopum, putantes me esse mutaturum consilium. Quo veniente, et coram domina regina et fidelibus ejus inde me interpellante, iterum exurgens præfatæ modum excommunicationis in eosdem episcopos jaculatus sum : vocationem quoque ad sedem apostolicam iterare curavi, excommunicans ipsum hunc Deroldum, ut id eis omnino non taceret, sed cunctis manifeste proferret. His ita gestis, parvipendentes illi nostram excommunicationem, Rhemis accedunt, et quidam eorum ordinationi huic manus applicuerunt, quidam vero se subduxisse sciuntur. Ego vero cum rege manens, quas ille scitur angustias pertulisse, et secum pertuli ; et quando eum bello aggressi sunt Hugo et Heribertus, cum ipso eram, et vix evasi mortis periculum. Prolapsus itaque, auxilio et protectione Dei, de medio inimicorum, profugus et vagabundus loca invia quæque silvasque perlustro, non ausus certo consistere loco. Comites autem Hugo et Heribertus affati quosdam amicos nostros sibi subditos, suadent ut me requirentes ad ipsos deducant, pollicentes se mihi benefacturos, et rebus quas ipsi petissent ditaturos. Requirentes ergo me amici reperiunt per diversa vagantem, et ita perducor a fratribus meis et amicis ad præfatos comites. Qui postquam me in potestate sua conspiciunt, quærere cœperunt, ut eis pallium a sede Romana mihi collatum traderem, et sacerdotali me ministerio ponitus adjurarem. Quod ego nullatenus me facturum, neque pro amore vitæ hujus præsentis, attestor. Districtus igitur, et coangustatus ab eis, episcopii tandem rebus abrenuntiare compellor :

sicque rursus ad sanctum Basolum, quasi vacans, A habitaturus deducor. Mansi denique paucis diebus in ipso cœnobio, quoadusque conperiens per certos ex familiaribus Heriberti comitis nuntios, quod ab ea male de mea tractabatur perditione, iterum iterumque nuntiis hujusmodi pavefactus et impulsus, locum deserui, et abdita lustra silvarum vagabundus reperii: horisque silentibus, et itinere devio, Laudunum revertor, ibique susceptus a rege secum manere constituor. Mansi vero ibidem cum ipso vel fidelibus ejus, exspectans et deprecans misericordiam Dei, donec ipse est dignatus in cor domini regis Ottonis mittere, ut ad subventionem senioris mei regis, et nostram, properaret in Franciam. Denique, postquam domina nostra regina Laudunum propter absolutionem domini regis reliquerat, egressus inde ad dominum regem Ottonem cum seniore meo deveni rege, simulque Rhemos accessimus, cingitur itaque urbs exercitibus, et episcopi qui aderant me sedi nostræ restitui censent. Mandatur ergo Hugoni a domino rege Ottone, ut egrediatur, et pervasam deserat urbem. At ille nutans aliquandiu, et pro posse, ubi vidit ad resistendum penitus sufficere se nequaquam valere, nec amicorum sibi præsidia subvenire, decernit exeundum, quærens ut liber cum suis dimitteretur abscedere. Permittitur itaque sanus exire cum omnibus qui secum voluere comitari: et quæcunque secum voluit ferre, nullo contradicente asportavit. Sicque cum regibus introgressus urbem, præcipior loco nostro et honori restitui. Susceptus igitur a dominis archiepiscopis, Rotberto C Treverensi, et Frederico Moguntiacensi, comitantibus cæteris, et congratulantibus tam clericis ecclesiæ nostræ, quam reliquis civibus, ab ipsis restitutor cathedræ episcopali. Hugo vero Rhemis egressus Mosomum castrum cum suis occupat, et muniens contra fidelis regis senioris nostri detinet. Habito denique colloquii placito inter reges seniore meum videlicet ac dominum Ottonem, super Charum fluvium, convenimus ad illud tam ego quam ipse Hugo cum ordinatoribus suis. Ibi res litis hujus ab episcopis auditur: protulitque litteras ad sedem Romanam quasi ex persona nostra datas excusationis meæ, ac si vacationem petentes administrationis episcopii nostri, quas me unquam dictasse, neque subscribendo aliquatenus corroborasse, protestatus sum, atque protestor. Et quia tunc synodus convocata non fuerat, id opponentibus fautoribus ipsius Hugonis, altercatio nostra determinari non potuit. Synodus autem circa medium mensis Novembris habenda Virduni, utriusque partis episcopis annuentibus, denuntiatur. Interim vero sedes Rhemensis mihi regenda decernitur; idem vero Hugo Mosomi commorari permittitur. Nec longum, instante scilicet vindemiæ tempore, hic noster æmulus Hugo, assumens secum Theobaldum regis inimicum, et regni nostri, cum aliis pluribus malefactoribus, in villas Rhemensis episcopii contiguas urbi devenit, et omne

pene vinum ex his colligens in diversos pagos abduci fecit. Tum multa mala inibi perpetrata, et Ecclesiæ nostræ homines captivi abducti, et ad redemptionem variis sunt adacti tormentis. Synodus autem denuntiata Virduni celebratur, præside Rotberto præsule Trevirensi, præcepto domini papæ Romani, præsentem quoque domino Brunone, cum episcopis et abbatibus nonnullis. Ad quam præfatus Hugo evocatus, missis etiam duobus ad eum deducendum episcopis, Adalberone et Gozino, venire contempsit. Universa vero synodus mihi Rhemense regendum decernit episcopium. Indiciturque iterum synodus habenda die Iduum mensis Januarii, quæ et aggregatur, ut denuntiatum fuerat in ecclesia sancti Petri, ante prospectum castri Mosomi, a domino Rotberto, convenientibus cæteris. Quapropter cognovimus tua industria stabilitum in Mosomo castro, quod est super fluvium Mosæ, in veneratione Dei genitricis Mariæ, monasterium monachorum religione decusatum, tuisque proprietatibus, ecclesiæque tuæ terris et ecclesiis dotatum, quod sub pagina B. Petri apostolorum principis decreti, nostrique, te orante suscepimus. Insuper locellum, qui a Stephano viro illustri atque ejus conjuge Freduide, *Tin* nomine, constitutus, sanctoque Remigio suppositus fuit, quem eidem monasterio Mosomo, quia per se ob exiguitatem rerum stare non poterat, contulisti, collatis rebus in compensatione B. Remigio, consentientibus fratribus. Ut autem cognoscat universa Ecclesia, nos unanimiter assentire: a te collata vel conferenda, seu a quibuslibet, in terris cultis et incultis, vineis, pratis, ecclesiis, mancipiis utriusque sexus, aquis, aquarum decursibus, in omnibus ad supradictum monasterium pertinentibus, B. Petri apostolorum principis, et nostri, firmamus decreto: quatenus sine livore oblatrantium locus quietus et inviolabilis jugiter permaneat. Si quis interea, quod non credimus, temerario ausu contra ea quæ ab hac nostra auctoritate pie et firmiter per hoc nostrum privilegium disposita sunt, ire tentaverit, vel hæc quæ a nobis ob laudem Dei, pro stabilitate jam dicti monasterii, statuta sunt, frangere et in quoquam transgredi: sciat se auctoritate B. Petri, cujus quanquam immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, æterno incendio concremandum. At vero qui pio intuitu observator in omnibus extiterit, custodiens nostri apostolici constituti ad cultum Dei respicientis præceptionem, benedictionis gratiam, et delictorum suorum indulgentiam consequatur, et vitæ æternæ particeps efficiatur.

Scriptum per manum Stephani scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Aprili. Data per manus Andreæ episcopi, ix Kalend. Maii, anno pontificatus domini nostri sanctissimi et tertii decimi papæ septimo. Imperii autem D. Ottonis majoris Augustini xi, junioris vero v, in mense Aprili, indictione xv.